

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

SS ./ riksåklagaren ang. rattfylleri m.m.

(Svea hovrätts dom den 4 december 2024 i mål B 8430-23)

Riksåklagaren har förelagts att inkomma med svarsskrivelse över överklagandet.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrätts dom och ser inte att det finns skäl att meddela prövningstillstånd med anledning av överklagandet.

Bakgrund

SS åtalades vid Solna tingsrätt för ringa narkotikabrott och rattfylleri begångna den 9 februari 2023, i Spånga, Stockholms stad, såvitt gäller narkotikabrottet alternativt en tid dessförinnan i landet, genom att ha kört personbil efter att ha använt cannabispreparat. SS förnekade brott med hänvisning till att intaget hade varit tillåtet. Det var fråga om Marinol, Dronabinol och Bedrocan. Tingsrätten, som noterade att SS hade de tre nämnda läkemedlen utskrivna på recept och att samtliga är cannabispreparat för medicinsk användning, ansåg att åklagaren inte hade motbevisat SS påstående om att den THC som anträffats i hans blod eller urin härrörde från ett tillåtet bruk i följd varav åtalet ogillades i sin helhet.

Hovrätten dömde SS för ringa narkotikabrott och rattfylleri. Påföljden bestämdes till 50 dagsböter. I likhet med tingsrätten fann hovrätten att åklagaren inte hade motbevisat SS påstående om att den uppmätta koncentrationen THC i hans blod eller urin kom från intag av Marinol, Dronabinol och Bedrocan som är cannabispreparat för medicinsk användning. Hovrätten godtog även SS uppgifter om att han hade fått de aktuella läkemedlen utskrivna av holländska läkare och hämtat medicinerna där. Hovrätten fann att det krävs tillstånd av Läkemedelsverket för att få föra in Bedrocan till Sverige. Eftersom SS saknade sådant tillstånd hade hans användning av cannabispreparat varit olovligt och därmed bifölls åtalet. Påföljden bestämdes till 50 dagsböter.

Överklagandet till Högsta domstolen

SS yrkar att han ska frikännas från ansvar i sin helhet. Han har till grund för sitt överklagande anfört i huvudsak följande.

De uppmätta nivåerna av THC i hans blod eller urin kommer från intag av Marinol, Dronabinol och Bedrocan som är cannabispreparat för medicinsk användning. De två först nämnda preparaten intas oralt medan Bedrocan intas genom inhalering eller rökning. Bedrocan har han fått utskrivet av sin holländska läkare och det har varit avsett för medicinskt ändamål och hans personliga bruk. Mängden Bedrocan har inte överskridit 30 dagars förbrukning.

Hovrätten har gjort en felaktig tolkning av undantaget i 5 a § i förordningen (1992:1554) om kontroll av narkotika, som uttryckligen tillåter resande från Schengenländer att utan tillstånd föra in narkotiska läkemedel för medicinskt bruk och personlig konsumtion, förutsatt att mängden inte överstiger 30 dagars förbrukning. För det fall Högsta domstolen skulle finna att införsel av Bedrocan från Schengenländer kräver tillstånd bör handlingen i första hand rubriceras som smugglingsbrott och inte narkotikabrott.

Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen klargör hur nämnda undantag bör tolkas och tillämpas. Han har därvid hänvisat till Hovrätten för Västra Sveriges dom den 16 februari 2021 i mål B 5628-20 och Vänersborgs tingsrätts dom den 1 december 2022 i mål B 2361-21. För det fall Högsta domstolen skulle finna att tillstånd för införsel av narkotikan krävs behöver domstolen klargöra huruvida brukandet av läkemedlet som förskrivits av behörig läkare sker olovligt i narkotikalagens mening. Även med hänsyn till reglerna om patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård råder en presumtion för erkännande av recept från andra EU-länder (se Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU av den 9 mars 2011 om tillämpningen av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård). Begränsningar av erkännandet av enskilda recept är förbjudet såvida begränsningen inte är nödvändig och proportionell för att skydda människors hälsa och är icke-diskriminerande.

Under alla förhållanden föreligger det synnerliga skäl för att meddela prövningstillstånd eftersom utgången i hovrätten har berott på allvarligt misstag och rättstillämpningen varit uppenbart lagstridig.

Rättslig reglering

I lagen (1992:860) om kontroll av narkotika regleras under vilka förutsättningar som narkotika får hanteras. Om man hanterar narkotika i strid med denna lag är hanteringen olovlig och man kan dömas för narkotikabrott vid

tillämpning av narkotikastrafflagen. Av 3 § första stycket framgår att huvudregeln är att narkotika får föras in till eller ut ur landet endast av den som har tillstånd.

I 3 § andra stycket framgår att om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver något annat, får dock resande utan tillstånd föra in narkotiska läkemedel i Sverige och föra ut sådana läkemedel från landet, om de är avsedda för medicinskt ändamål och den resandes personliga bruk. Enligt 5 § första stycket i förordningen (1992:1554) om kontroll av narkotika får Läkemedelsverket, i andra avseenden än som anges i 5 a §, meddela föreskrifter om begränsningar i resandes rätt enligt 3 § andra stycket nämnda lag att utan tillstånd föra in narkotiska läkemedel i Sverige. Läkemedelsverket får enligt andra stycket medge undantag i särskilt fall från föreskrifter som meddelats med stöd av första stycket.

Av 5 a § i samma förordning framgår att resande från en av de stater som anslutit sig till Schengenkonventionen, eller från en stat som antingen slutit avtal om samarbete enligt konventionen med dessa stater eller som efter beslut av Europeiska unionens råd ska tillämpa konventionen, utan tillstånd får föra in narkotiska läkemedel i Sverige, om

1. läkemedlen är avsedda för medicinskt ändamål och den resandes personliga bruk, och
2. läkemedlen vid varje enskild inresa medförs i en mängd som står i relation till resans längd och inte i något fall överskrider vad som motsvarar 30 dagars förbrukning.

I de fall läkemedlet innehåller en substans som anges i bilaga 2 krävs för införsel som avses i första stycket att en behörig myndighet i den resandes hemland har utfärdat ett sådant intyg som avses i artikel 75 i konventionen (Schengen-intyg).

I Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2011:9) om kontroll av narkotika finns bestämmelser om undantag från krav på tillstånd till införsel eller utförsel.

I 10 § anges att om inte annat följer av 5 a § förordningen (1992:1554) om kontroll av narkotika får resande, med de begränsningar som anges nedan, utan tillstånd föra in narkotiska läkemedel i Sverige om de är avsedda för medicinskt ändamål och den resandes personliga bruk. Läkemedel som innehåller narkotika i förteckning II eller III i Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2011:10) om förteckningar över narkotika får vid varje enskild inresa medföras i en mängd som vid varje tillfälle motsvarar högst fem dagars förbrukning. Läkemedel som innehåller narkotika i förteckning IV eller V i nämnda föreskrifter får vid varje enskild inresa medföras i en mängd som vid varje tillfälle motsvarar högst tre veckors förbrukning. Resande som är bosatt utomlands och som endast tillfälligt ska uppehålla sig i Sverige får dock medföra läkemedel

som innehåller narkotika i förteckning IV eller V i en mängd som motsvarar högst 90 dagars förbrukning. Läkemedel som innehåller narkotika i förteckning I i Läkemedelsverkets föreskrifter om förteckningar över narkotika får, efter tillstånd från Läkemedelsverket, medföras vid inresa i Sverige om synnerliga skäl föreligger. En ansökan om sådant tillstånd ska vara skriftlig. Den resande ska kunna styrka att narkotiskt läkemedel som medförs är avsett för medicinskt ändamål och den resandes personliga bruk.

Min bedömning

Åtalet avser narkotikabrott och rattfylleri i anledning av olovligt brukande av cannabispreparat. Det aktiva ämnet i cannabispreparat är Tetrahydrocannabinol (THC), vilket påvisades i SS blod efter provtagning samma dag som brotten rapporterades. Tetrahydrocannabinol(-er) är klassad som narkotika enligt Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2011:10) om förteckningar över narkotika, förteckning I. De tre preparat Marinol, Dronabinol och Bedrocan som SS har medgett att han intagit den aktuella dagen är samtliga cannabispreparat.

Den fråga om aktualiseras i målet är hur 5 a § i förordningen (1992:1554) om kontroll av narkotika ska tolkas och vilka personer som omfattas av undantaget från tillståndsplikt. Jag har inhämtat uppgifter från Utvecklingscentrum vilka i sin tur har varit i kontakt med Läkemedelsverket. Det har därvid framkommit att Läkemedelsverkets tolkning är att personer bosatta i Sverige inte omfattas av detta undantag. Det innebär att 10 § i Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2011:9) om kontroll av narkotika blir tillämplig. Av tredje stycket i bestämmelsen framgår att narkotika i förteckning I i Läkemedelsverkets ovan angivna föreskrifter får medföras vid inresa till Sverige endast efter tillstånd från verket om synnerliga skäl föreligger.

Jag kan konstatera att Läkemedelsverkets uppfattning får stöd i flera avgöranden från förvaltningsdomstol som rör Läkemedelsverkets tillståndsgivning enligt ovan nämnda bestämmelse. I dessa avgöranden konstateras att undantaget i 5 a § i ovan nämnda förordning inte är tillämpligt beträffande personer som är bosatta i Sverige (se Förvaltningsrättens i Uppsala avgöranden i mål 1037-18, 3176-18 och 7688-24). Denna ståndpunkt får dessutom anses vara den rimligaste tolkningen av bestämmelsen, då en annan tolkning inte är förenlig med att införsel av läkemedel för varje enskild resa aldrig får avse en större mängd än vad som är motiverat med hänsyn till resans längd och då så kallade Schengen-intyg ska utfärdas av behörig myndighet i den resandes hemland.

När det gäller den alternativa frågeställningen om olovlig införsel innebär att ett brukande blir olovligt är rättsläget enligt min uppfattning klart. Olovlig in-

försel innebär att all fortsatt hantering, även bruk, av narkotikan i Sverige blir olovlig.

I förbigående kan jag för övrigt konstatera att det hovrättsavgörande som SS hänvisar till inte har prövat den åtalspunkt (åtalspunkten 2) som avsåg införsel av cannabis och att rättsfallet därmed helt torde sakna relevans för de frågeställningar som nu är uppe till bedömning. Den rättstillämpning som framgår av det tingsrättsavgörande till vilket SS hänvisar framstår som felaktig.

Sammanfattningsvis är min uppfattning att hovrätten har gjort en korrekt rättstillämpning och att den har stöd i lag när den bifallit åtalet. Hovrättens rättstillämpning stöds även av hur Läkemedelsverket tillämpar reglerna på området och av förvaltningsrättens avgöranden rörande införsel av narkotika.

Prövningstillstånd

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar.

Jag har inför avgivande av svarsskrivelsen inhämtat synpunkter från Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum (UC) som inom myndigheten är ansvarig för rätts- och metodutveckling beträffande bl.a. frågor om narkotika. UC har uppgett att de fått enstaka frågor som rör aktuella bestämmelser i det fall det varit fråga om personer som har varit på genomresa, vilket talar emot att vägledning behövs i aktuellt fall.

Mot bakgrund av vad jag anfört ovan anser jag att rättsläget – oaktat ovan nämnda tingsrättsavgörande – framstår som klart och att det saknas prejudikat-skäl för att meddela prövningstillstånd. Det saknas för övrigt också skäl för extraordinär dispens.

Bevisuppgift

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall prövningstillstånd skulle komma att meddelas.

Katarina Welin Johansson

Tord Edlund

Kopia till:

Utvecklingscentrum

Västerorts åklagarkammare (AM-36349-23)

Assistentåklagaren Emma Holfve